

Onmisbare kengetallen

Technische cijfers geven een kwalitatief beeld van het management

Misschien nog meer dan in andere specialisaties is in de vleesveehouderij een goed management onontbeerlijk voor het behalen van een zeker bedrijfsrendement. Technische kengetallen van een bedrijf geven een goed beeld van de kwaliteit van het management. Een toelichting per kengetal en de uitkomsten van een simulatiestudie.

Het arbeidsinkomen op een vleesveebedrijf wordt bepaald door het verschil tussen de opbrengsten en de kosten. Het inkomen maximaliseren of de kosten drukken in de huidige context is niet zo vanzelfsprekend. Toch blijkt uit bedrijfseconomische gegevens dat er nog steeds bedrijven zijn die een aanvaardbaar arbeidsinkomen realiseren, sommige zelfs zonder premies in rekening te brengen, gewoonweg dankzij een goed management van de veestapel. Naast het beperken van uitval en afwijkingen zijn vruchtbaarheid en groei bepalend in de rendabiliteit van deze bedrijven.

Er moet in de eerste plaats vlees geproduceerd worden. De jaargroei geeft aan hoeveel kilo vlees er per jaar wordt geproduceerd door alle dieren op het bedrijf en wordt uitgedrukt in kilogram per zoogkoe per jaar. Op de gespecialiseerde vleesveebedrijven in Wallonië werd in het tijdvak 2001-2002 een jaargroei gerealiseerd van gemiddeld 442 kilogram per zoogkoe. De 25 procent beste bedrijven behaalde 640 kilogram, de 25 procent zwakste bedrijven 250 kilogram. Uit het boekhoudnet van de Boerenbond voor dezelfde periode in Vlaanderen bleek dat de jaargroei ongeveer 20 procent lager was op de 25 procent 'zwakste' bedrijven (498 kg/zoogkoe) ten opzichte van de 25 procent 'sterkste' bedrijven (620 kg/zoogkoe). Van belang om een goede jaargroei te realiseren zijn het aantal levend geboren kalveren, de sterfte tijdens de jongveeopfok, de groei tijdens de jongveeopfok, de leeftijd bij eerste kalving en tussenkalftijd, het percentage opgeruimde koeien en de kwaliteit van het verstrekte voer.

Maximaal aantal kalveren

Om vlees te produceren moeten er kalveren geboren worden. Daarvoor dient men de koeien uiteraard te

bevruchten en moeten er ook zo veel mogelijk kalveren geboren worden.

Het ideale percentage drachtigheid is 90. Van de 100 aanwezige drachtige dieren (zoogkoeien en vaarzen) moeten er 85 een levend kalf produceren (dus vijf procent doodgeboren).

De kalvingsindex is een goede graadmeter om het aantal levend geboren kalveren te beoordelen. De kalvingsindex geeft het gemiddeld aantal kalveren per aanwezige zoogkoe en schommelt rond de één. Dit getal kan hoger zijn doordat binnen het jaar een koe kalft, wordt afgevoerd en vervangen door een vaars die in datzelfde jaar kalft. Bijgevolg kan er meer dan één kalf geboren worden per zoogkoe. Een rekenvoorbeeld. Een bedrijf met 100 zoogkoeien heeft jaarlijks 90 zoogkoeien drachtig, waarvan 84 procent een levend kalf ter wereld brengt. Er worden dus 76 kalveren geboren, waarvan ongeveer de helft een vaars is. Van de 38 vaarzen zal ongeveer 10 procent uitvallen vanwege sterfte tijdens de opfok, niet drachtig geraken enzovoorts. Er zullen dus 34 vaarzen en 76 zoogkoeien afkalven. Op het bedrijf met gemiddeld 100 zoogkoeien worden dan jaarlijks 110 kalveren geboren en is de index 1,1 (110/100). Dat het niet vanzelfsprekend is dat deze norm gehaald wordt maar ook niet onmogelijk is, blijkt uit de volgende gegevens van de technisch-economische dienst van de Waalse veeverbeterings-

organisatie AWE in Ciney. Op gespecialiseerde vleesveebedrijven bedroeg in 2003 de gemiddelde kalvingsindex 0,94 met een maximum van 1,02 en een minimum van 0,86. Het aantal doodgeboren kalveren schommelde rond de 7 à 8 procent. Een eerder door AWE uitgevoerde variabiliteitsstudie toonde aan dat de gemiddelde kalvingsindex in het Belgisch-witblauwras zich situeert rond 0,90 met een minimum van 0,60 en een maximum van 1,24.

Leeftijd eerste kalving

Iedereen vindt het normaal dat stieren vanaf het begin goed gevoerd worden om een goed eindgewicht te behalen. Bij vaarzen blijkt dat niet zo vanzelfsprekend te zijn. Er wordt in de praktijk meer over leeftijd bij eerste kalving dan over gewicht gepraat. Echter, het belang van gewicht is véél groter in het bekomen van de eerste bronst en dus ook de eerste dracht. Als de eerste kalving eenmaal achter de rug is, mag het rantsoen teruggeschroefd worden en is een onderhoudsrantsoen voldoende. Een vaars is geslachtsrijp wanneer zij zestig procent van haar volwassen gewicht bereikt heeft. Vaarzen die in de opfok met een vrij intensief voederregime een groei realiseren van 750 tot 800 gram per dag, kunnen op een leeftijd van 14 à 15 maanden bij een gewicht van om en nabij de 400 kilogram bevrucht worden. Het gewicht vóór afkalving (einde dracht) op 24 tot 26 maanden ligt dan op 600 kilogram. Dat is de norm. Op de gespecialiseerde Waalse veebedrijven in het boekhoudnet van AWE be-

droeg het gemiddelde eindgewicht van de vaarzen na afkalven in 2003 607 kilogram op 34 maanden. Dat is slechts een gemiddelde groei van 537 gram per dag. Ook op 45 Vlaamse projectbedrijven haalden de vaarzen de norm niet. De vaarzen groeiden tot op een leeftijd van één jaar vrij snel (950 à 1100 g/dag) om daarna vanwege het effect van het weideseizoen terug te zakken tot 650 à 700 gram per dag. De Vlaamse vaarzen bereikten evenmin het eindgewicht van 600 kilogram op 24 maanden. Maar de norm halen is niet onmogelijk, mits er tijdens het weideseizoen wordt bijgevoerd.

Verlies van tien procent jaargroei

Hierop aansluitend moet ook het zeer grote belang van een korte tussenkalftijd van de koeien onderstreept worden. Een tussenkalftijd van 385 dagen is het streven, maar dat wordt zelden gehaald. Op de Waalse veebedrijven is 430 dagen het gemiddelde. De mindere bedrijven halen 436, de betere 424 dagen. Uit een analysestudie van AWE blijkt dat de verlenging van de gemiddelde tussenkalftijd met één maand leidt tot een verlies van tien procent jaargroei per aanwezige zoogkoe op jaarbasis. Een ideale tussenkalftijd van 385 dagen is te realiseren door 60 à 70 dagen na kalving over te gaan op insemineren of dekken en ervoor te zorgen dat de koeien na gemiddeld 21 dagen met maximaal twee bevruchtingen drachtig zijn. Het efficiëntiegetal wordt gedefinieerd door het aantal inseminaties uitgevoerd bij drachtige dieren te delen op het aantal drachtige dieren. Om een tussenkalftijd van 385 dagen te halen moet dit getal voor vaarzen kleiner dan of gelijk zijn aan 1,5 en voor koeien kleiner dan of gelijk aan 2.

Kortleeftbaarheid troef

Melkveehouders beogen langleeftbaarheid bij hun dieren, vleesveehouders moeten echter kortleeftbaarheid nastreven om een maximale vleesproductie te realiseren; de koeien sneller laten circuleren dus. Jongere dieren zijn zelf in de groei en dragen daarnaast ook nog een kalf. Bij oudere dieren is de groei heel miniem (150 gram/dag) en wordt er enkel een kalf geproduceerd. Bovendien is de vermarkting van oude reforme koeien financieel dikwijls minder interessant vanwege een lagere verkoopprijs. De koeien jong reformeren (uitstoten) – na twee à drie kalvingen – impliceert

	variërende kengetallen								
leeftijd eerste kalving (mnd.)	26	30	34	30	30	30	30	30	30
tussenkalf tijd (mnd.)	15	15	15	13	15	17	15	15	15
sterfte bij geboorte (%)	5	5	5	5	5	5	5	10	15

percentage vervanging									
na eerste kalving	20	20	20	20	20	20	20	18	15
na tweede kalving	43	43	43	43	43	43	43	39	35
na derde kalving	76	76	76	76	76	76	76	69	60
na vierde kalving	100	100	100	100	100	100	100	100	100
aantal kalvingen	102	102	102	116	102	94	102	102	99
gemiddelde aanwezigheid (aantal) van									
zoogkoeien	100	100	100	100	100	100	100	100	100
vervangingsvee	96	110	124	124	110	100	110	105	98
per aanwezige zoogkoe, per jaar									
aantal kalvingen	1,02	1,02	1,02	1,15	1,02	0,92	1,02	1,01	1
aantal levende kalveren	0,97	0,97	0,97	1,09	0,97	0,88	0,97	0,91	0,85
aantal kalvingen/reforme koe	2,76	2,76	2,76	2,76	2,76	2,71	2,76	2,83	3,03
leeftijd bij reforme (mnd.)	58,35	62,35	66,35	58,90	62,35	66,00	62,35	63,50	66,00
aantal vaarzen	0,96	1,10	1,25	1,23	1,10	0,98	1,10	1,05	0,99
aantal stieren	0,40	0,40	0,40	0,45	0,40	0,35	0,40	0,37	0,35
vleesproductie/zoogkoe/jaar	100	100	100	112	100	90	100	94	87

Tabel 1 – Simulatietabel vleesproductie bij variërende kengetallen (bron: Service technico-economique AWE, Ciney)

dat de vruchtbaarheid op het bedrijf goed moet zijn. Vandaar nogmaals het belang van een snelle eerste dracht bij vaarzen en een korte tussenkalf tijd van de koeien. Goede bedrijven hebben een vervangingspercentage van bijna veertig procent.

Simulatie 'beste' jaargroei

De technisch-economische dienst van AWE voerde een simulatiestudie uit om de 'best mogelijke' vleesproductie of jaargroei voor een gegeven vleesveekoppel vast te stellen (zie tabel 1). Als uitgangssituatie werd een Belgisch-witblauw-, gesloten rundveebedrijf genomen met 165 zoogkoeien die jaarlijks vijftig procent stierkalveren en vijftig procent vaarskalveren leveren. Alle vaarskalveren op het bedrijf worden aangehouden voor het vervangingsbeleid, met een verlies van twee procent tijdens de opfok en acht procent wegens reformering op dekrijpe leeftijd. Voor dit veekoppel werd de leeftijd bij eerste afkalving gevarieerd van 26 maanden (wat een benodigde groei veronderstelt van 800 gram per dag vanaf de geboorte om een minimumgewicht bij dekking te halen van 425 kilogram op 15 maanden) tot 34 maanden. Ook de tussenkalf tijd liet men variëren van 13 tot 17 maanden. Een tussenkalf tijd van 13 maanden impliceert dat koeien 70 dagen na afkalving ter dekking of inseminatie worden aangeboden met een slagingskans van vijftig procent per dekking of inseminatie en dat niet-drachtige koeien na drie dekkingen worden uitgestoten. Tot slot werd het percentage verloren kalveren bij geboorte gevarieerd van 5 tot 15 procent. Voor de omzetting van de jaargroei naar een finan-

ciële balans werd uitgegaan van identieke verkoopprijzen volgens diercategorie en werd geen rekening gehouden met het aantal EU-premies. Vervolgens werd het resultaat omgezet in een gestandaardiseerde waarde waarbij 100 overeenstemt met een gemiddelde bedrijfssituatie, zijnde een leeftijd bij eerste kalving van 30 maanden, een tussenkalf tijd van 15 maanden en 5 procent sterfte. De volgende conclusies kunnen uit de simulatie getrokken worden:

1. Het verhogen van de leeftijd bij eerste kalving heeft geen invloed op het eindresultaat, het verhoogt de vleesproductie op het bedrijf dus niet. Het verhogen resulteert enkel in een hoger aantal vaarzen dat nodig is voor het vervangingsbeleid, variërend van 0,96 tot 1,25.
2. De verlaging of verhoging van het kalvingsinterval leidt tot het grootste verschil in het eindresultaat (maximum van 112, minimum van 90). Het logische gevolg is meer of minder levend geboren kalveren per aanwezige koe.
3. Een verhoging van het percentage sterfte bij geboorte leidt, zoals verwacht, tot direct economisch verlies. Bijkomend resulteert dit in het langer moeten aanhouden van de koeien door het mislopen van vervangingsvaarzen.

Guy Nantier

Conclusies

Voor een maximale vleesproductie zijn de volgende kengetallen en normen na te streven:

- kalvingsindex ≥ 1 ;
- eerste kalving ≤ 30 maanden;
- tussenkalf tijd ≤ 13 maanden;
- percentage sterfte bij geboorte ≤ 5 procent.